

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 24.01.20

Dette dokumentets nettadresse (URL) er:

<https://www.litteraturogmedieleksikon.no/cm4all/uproc.php/0/minnebok.pdf>

Minnebok

(_sjanger) En bok som skal fungere som et håndfast minne om venner og opplevelser. I utgangspunktet består boka av blanke ark, men venner (og slektninger) skriver inn dikt og andre små tekster, og tegner, limer inn tekster, fotografier, billetter osv. Tekstene og bildene i boka er rettet til bokas eier.

“Nesten alle som har gått på skole i Norge har minst en gang i sitt liv fått en minnebok i hånden sammen med en bønn om å skrive et minne i den. Mest sannsynlig er det en pike som har eid boken, og mest sannsynlig har hun vært mellom 7 og 12 år. Men både eldre piker og gutter i alle aldre har hatt – og har fremdeles – minnebøker.” (Enerstvedt 1987 s. 7)

Noen sjangrer kan oppfattes som undersjangrer av minneboka: hyttebok, besøksbok (på museum, galleri osv.), kondolansebok og lignende. I disse bøkene skrives det eventuelt bare korte hilsener med navnetrekk under, og noen ganger bare ens eget navn.

I reiseskildringen *Ferdaminni fraa Sumaren 1860* (1861) skrev Aasmund Olavsson Vinje: “Der var gjæstmildt paa desse store velbygde og for det meste veldyrkede Gardarne, der eg var so heppen at vera kjend og koma inn; og var eg ikki kjend, so gjorde eg meg liksom kjend og fann meg til eit og annat for at koma inn der, som det saag ut til at vera nokot at sjaa og røyna. Der er Hus og Husbunad som i dei stautaste Bygardar og paa Skinnarbøl i Jadaren er det no reint som paa ein Kongsgard. I Minneboki til ei Gjente paa ein af desse Gardarne skreiv eg, daa eg skulde reisa:

Den Kvelden, du veit vel.

Fager var Kvelden, som her eg no vil
faa gjort til ei Visa.

Prøva eg vil, um eg Andre fær til
den Kvelden at prisa.” [... ; diktet er mye lenger]

“Inntil 1930-tallet var minnebokeiernes alder fra omkring 15-16 år og oppover. I trettiårene dukker de første “barneminnebøkene” opp. Da virker de allerede så

veletablerte, at det er underlig at vi ikke har funnet dem tidligere. Men barna hadde til gjengjeld godt kjente forbilder, og kunne bare overta hva deres eldre forgjengere hadde innarbeidet. Formene ble bare enklere, i samsvar med deres alder og skrive- og leseferdighet. Det var ikke før i dette århundret at andre enn unge damer av overklassen og det pene borgerskap fikk minnebøker.” (Enerstvedt 1987 s. 12)

“Forløperen for poesialbumene var stambøkene som er kjent helt tilbake til 1500-tallet. Unge adelsmenn brakte dem med seg som et slags pass når de var ute på reise. Betydningsfulle personer, slektninger og medstudenter skrev hilsener og anbefalinger. Stamboken var en god og nyttig introduksjon. Personlige anbefalinger var viktige, for de garanterte at den besøkende var et menneske en kunne slippe inn i sitt hus. I en tid da det ikke eksisterte telefon og telegraf, og postforbindelser ikke var en fast statlig ordning, var det bare personlige hilsener og eierens segl som kunne fortelle hvem gjesten var. Ordet stambok kommer av det tyske ordet “Stambuch”. Det betyr at eieren av boken også redegjør for sitt eget opphav – sin stamtavle – for at mottakeren skal være helt sikker på at det er en “verdig” person han har for seg.” (Enerstvedt 1987 s. 14-16) “Minnebøkene, opprinnelig stambøkene, har altså eksistert som et slags pass for unge menn siden 1500-tallet. Etterhvert begynte unge damer mer og mer å bruke stambøker, men innholdet var først og fremst avskrifter av dikt og egne poetiske forsøk.” (Enerstvedt 1987 s. 75)

“Det å skrive minnebøker er en tradisjon som er utbredt i de fleste land i Europa og Amerika. Minnebøkene har rota si i “Album Amicorum” som forekom mellom unge adelsmenn. Dessverre ser det ut til at minnebøkene ikke lenger er så populære. På 1700-tallet begynte også adelige kvinner å bruke disse bøkene. På slutten av 1800-tallet var de borgerlige unge damene som fylte pensjonatskolene de ivrigste minnebokskriverne. I nyere tid er det først og fremst barn – mest jenter – i alderen 7-12 år som har minnebøker. Dette ble vanlig fra slutten av 1920-årene. Frem til da var det mest unge jenter og voksne som hadde sine poesialbum. De voksne sine album har med tiden blitt gjestebøker/hyttebøker. Først i 1930-åra ble minnebøkene blant barn virkelig utbredt. Den store interessen kom av at barna da mestret skrivekunsten og at de har fått et annet kjennskap til vennskap og begynt å tenke på “Hva skal jeg bli når jeg blir stor?” ” (<http://barnemix.no/index.php/familie/sprak/164-minneboka>; lesedato 11.08.16)

“Minnebøkene innledes ofte med et vers, en oppfordring til vennene om å skrive et minne, og en oppfordring om ikke å ødelegge boken. [...] Innledningsverset i minnebøkene lyder gjerne slik:

Kjære venner og venninner
hjelp meg her å samle minner.
Vennligst skriv med penn og blekk.
Ingen blader rives vekk.
Vennligst skriv etter hverandre, hopp ikke over noen blader.

Dette verset finner vi igjen i minnebøker både på 1800-tallet og gjennom hele 1900-tallet. I 1930- og 40-årene var det mange som skrev:

Denne bok er meg til gavn
... er mitt navn.
Finner noen denne på gaten
er mitt bosted her i staten.
Min adresse er som før
opp en trapp og inn en dør.

(Da den som skriver disse linjene begynte å lese dette verset i sin barndom, kjente hun ikke ordet “staden”, og “fornorsket” det for sikkerhets skyld til “staten” for at det skulle rime på “gaten”. Opprinnelig har det naturligvis stått “gaden”.)”
(Enerstvedt 1987 s. 26-26)

Var trogen i allt: Den goda kvinnan som konstruktion i svenska och finlandssvenska minnesböcker (2007) er en doktgradsavhandling av Blanka Henriksson, som skriver tidlig i avhandlingen: “När jag var sex och min syster fyra år gamla fick vi första gången se vår mammas och mormors minnesböcker. Genast tändes en önskan om att äga någonting lika fint hos oss och kort därefter inhandlades varsin bok med blanka sidor. I den första ivern skrev jag nio gånger i min systers bok, innan hon tröttnade och förbjöd mig att skriva, och de flesta verserna hittade jag i mammas och mormors böcker. [...] Varför studerar man någonting som minnesböcker? har människor ofta frågat mig under min tid som doktorand. De ser minnesböckerna som små, oansenliga, blomsterprydda böcker fyllda med trivialiteter som upprepas år från år, generation genom generation. [...] I minnesböcker, eller poesialbum som de även kallas, har unga kvinnor och flickor samlat inskrifter av vänner och bekanta som ett minne av upplevd vänskap. Denna tradition har uppfattats som trivial av flera skäl. Den folkliga diktningen, folkloren, har överlag inte haft hög status. Minnesverserna hör dessutom till det som kallas epigrammatisk folklore, vilken karakteriseras av sin koncentrerade och kortfattade form. Andra exempel på detta är gåtor, ordspråk och vitsar. Den epigrammatiska folkloren har ofta ägnats mindre uppmärksamhet än de längre, episka folkloren-genrerna som till exempel sagor och sägner.” (Henriksson sitert fra <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“Minnesbokstraditionen var under 1800-talet en utpräglad kvinnotradition, som under 1900-talet förvandlades till barntradition när användarna blev allt yngre och yngre, även om de fortfarande främst var flickor. Kvinnors och barns kulturella yttringar har ofta ansetts triviala i förhållande till mäns och vuxnas dito. Slutligen är estetiken i minnesbokstraditionen av det slaget att mange oppfatter det hela som trivialt. I minnesböckerna är stora glansige rosor og glittrige skyddsänglar inte bara vanliga, utan ofte også de mest eftertraktade og uppskattede motiven. [...]

Periodvis är det mycket vanligt att börja en inskrift med en dedikation i formen Minne till Anna. [...] Minnesböckerna har gått från att ha varit en tradition omhuldad av en högstatusgrupp till att sluta som folklöre hos småflickor. Den albumpoesi som förekommer ses som dikt av sämre kvalitet. [...] [Å spare på en minnebok] är som att spara ett barns lock, där håret inte bara är ett minne av det lilla barnet utan en högst påtaglig del av barnet [...] Inte bara inskrifterna och föremålen i minnesböckerna är som souvenirer. Hela minnesboken blir en souvenir, ett minnesföremål från den nostalgiserade barn- eller ungdomen. De föremål som människor väljer att spara av nostalgiska skäl får sin betydelse, sin mening, från individens egen livshistoria, menar Lene Otto och Lykke L. Pedersen (Otto & Pedersen 1998; se även Henriksson 2003b). Det biografiska värdet är osynligt för andra, och objekten i sig är även de osynliga där de finns undanstoppade i lådor och skåp. Värdet de besitter finns endast inuti den person som bevarat dem (Otto & Pedersen 1998). Samlandet är en del av minnesboktraditionen och en stor del av 1900-talets tradition är mycket beroende av detta samlande.” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“Skall man tro minnesverserna är vänskap något man vinner, förtjänar eller får och ofta skall man vara tacksam för det. Skribenter visar sin vänskap eller bedyrar den. De ger, skänker eller lovar vänskap i sina alster i minnesböckerna. Vänskapen är med andra ord värdefull, men inte alltid så lätt att erövra. Vänskapen är större och bättre än någonting annat här och att ha vänner är att ha en tryggad framtid. Därför bör den också vårdas och vaktas. [...] Vänskapen längst utaf allting består, Den har lika värde om hundra år. (1820) Den som ger vänskap förväntar sig också någonting i gengäva, i det här fallet vänskap tillbaka. [...] En vän framställs i minnesverserna genom ord som god, glad, redlig, snäll, trogen, trofast, uppriktig, sann, bästa, ständigt, prövad, öm, dyr, kär, fast, ädel, förtrolig m.fl. Även i underskrifterna preciseras vännernas egenskaper: Din Sanna Vän Selma, Din Bergfasta vänn Fredrique, Din trogna vän Eva Charlotta Kropp, En oföränderlig vän, Din vän och skolkamrat, Din vän och klasskamrat, En vän, Din vän, Trogen vän m.fl. [...] Snart väl altarlågan förbrinner Och uti natten bortdör dess sken Vänskapens dock ej från hjertat försvinner Evigt den flammar der helig och ren. (1820) Många gånger möts man i verserna av en rädsla för att vänskapen skall upphöra. När två personer blir vänner har de någonting gemensamt, någonting som förbinder dem. Detta metaforiska band beskrivs ofta i minnesverserna tillsammans med de faror som följer med. Vänskapsbandet knyts samman av de olika aktörerna, men denna knut kan lossa eller knytas upp med flit. Bandet kan också slitas av. Om vänskapsbandet brister, knyt det om igen. Ingeting så lätt man mister som en vän. (1900)” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“Tack // för sjörövarlekar, spöken på vinden, barkbåtar, fina simstunder, godnattsagor, ja massor av fina sommarminnen (1980). Även mer abstrakta tider är värda att minnas enligt minnesverserna. Framförallt är det den nostalgiska barn- och ungdomstiden som man påminns om i vers efter vers. Antingen gäller det att som liten eller ung ta vara på den tid som kommer att gå förlorad när man växer upp, eller så påminns man som vuxen läsare om hur underbart det var när man var barn. I minnesböckerna samsas minnena av vänner med den nostalgiska romantiska barndomen (jfr Henriksson 2003a; 2003b). I kretsen av glada kamrater Njut skoltidens lyckliga dar Och när den en gång försvunnit Göm soliga minnen kvar. [...] minnesverserna påminner om att den ljuva barndomen aldrig kommer igen, men på sätt och vis kan den konserveras i minnesboken där man samlar minnen av och från barndomsvänner (jfr Henriksson 2003b). Tänk någon gång i tiden lång, När detta blad du skådar. Hur mången gång i lek och sång Vi hade roligt båda. (1900) Den sorgfria barndomen är närvarande på flera sätt. Dels genom minnesboken som ett dokument från och om den här tiden, dels genom versernas tillbakablickar på samma tid och slutligen genom de metaforiska skildringarna som beskrivits tidigare där ungdom och barndom framhävs som livets vår och blomningstid (jfr Henriksson 2003b). Uppfattningen om barndomen och barndomsvänskapen är utpräglat nostalgisk. [...] Göran (f. 1930) berättar också om sig själv utifrån de klasskamrater som har skrivit i boken. Vid ett tillfälle säger han “och sen har vi då NN, min första kärlek”. [...] Inskriften personifierar den första kärleken, och är förmodligen ett av de få materiella minnen som finns kvar, eftersom den åtrådade aldrig fick veta att hon var föremål för sådana känslor.” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“Dessa rader kan du gömma. Till ett minne utav mig. Dessa kan du ock förglömma, om du vill förglömma mig. (1940) Minnesverserna uppmanar till trofasthet. Att glömma är inte ett alternativ, då är man en dålig vän och kanske inte riktigt den goda kvinna man borde vara. Trots att alternativet att glömma ges i ovanstående vers förstår man som läsare att det inte är ett valbart alternativ. Versen uppmanar till trohet. Du skall inte glömma dina vänner, speciellt inte när de ger dig en minnesvers. Det blir en form av utpressning. Här får du, vad får jag av dig? Jag förväntar mig åtminstone trohet. Ofta får själva versen, eller det lösa bladet den ibland är skriven på metaforiskt stå för minnet. Därför ber man att inte suddas ut ur boken, och minnet, eller att inte tappas bort. Minnesboken blir den symboliska länken mellan de två vännerna, mellan skribenten och albumägaren. Ödmjukheten som motiv finns även i verserna om att minnas. I flera verser säger skribenten på något sätt du behöver inte minnas mig, fastän jag ber om det. Men budskapet blir ett annat. Trots allt skriver jag för att bli ihågkommen och jag klarar ju av att komma ihåg dig till och med utan minnesbok, så varför skulle inte du kunna vara mig trogen. Tänk när en gång, när nattens klara stjärna En helsning vinkar ifrån himlen den blå. På den hvars tanke flyr, till dig så gerna. Ja glöm mig du, jag mins dig nog ändå. (1890) [...] Man skryter med sin anspråkslöshet. Jag förstår att du

inte kan minnas mig som är så oansenlig, men jag kommer i alla fall att minnas dig, säger skribenterna genom sina verser. Dessutom är vänskapen helig och den verkliga vännen sviker inte.” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlands-svenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“En minnesvers, eller ett minne kan man ge åt någon som en metaforisk gåva. Vokabulären i minnesverserna talar nämligen ofta om att ge eller skänka ett minne. Att skänka sin vänskap är samma sak som att visa sin trohet. [...] Gåvan kan också få vara att få skriva i albumet. Alfred Fiedler skriver om hur de unga skribenterna blir ledsna om de inte får skriva i någons album (Fiedler 1960: 45). Att uteslutas ur gemenskapen genom att inte få ynnesten att skriva i någons album är att förnekas den gåva som andra får. I minnesverserna uttrycks detta ofta i önskningar om att få räknas bland vännerna eller tillhöra vännernas skara. Skribenten uttrycker sin önskan om att inlemmas i gruppen och bli delaktig. För glöm ej den som dessa rader tärna och önskar att få sig bland dina vänner räkna (1820) [...] Idealbilden av sann vänskap baseras på varaktighet, trofasthet och tillit och den förutsätts fortleva genom livets alla skiften (Lundgren 1995: 146). I ungdomens lyckliga dagar, ett minne jag skänker åt dig, och följer du vänskapens lagar så vet jag du glömmer ej mig. (1930) Minnesgåvan kan också vara en lyckönskning inför det framtida livet, men här är minnandet fortfarande viktigt. Till minne vill jag giva, en liten önskan blott. Att lycklig du må bliva, i koja eller slott. (1950)” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“Lyckönskningsmotivet är mycket vanligt i minnesverserna. Här önskas välgång och hälsa, än i högradvande lyrik, än i nonsensbetonade tvåradiga verser där motiv som din levnadssoppa samsas med lyckans lilla bil. Ofta är dessa inskrifter kombinerade med minnestemat genom överskrift eller underskrift. Minnet som ges är en lyckönskning. Måtte i din levnadssoppa lyckans klimpar alltid hoppa Må du åka många mil, uti lyckans lilla bil! När du skriver i en minnesbok försäkrar du dig om att du skall bli kvar i minnet hos bokens ägare. Utan påminnelser kan det vara svårt att komma ihåg människor, händelser och platser. Hela livet är så kort, alla minnen ramlar bort. Men jag skriver i ditt poesi, för att inte bortglömd bli. (1950) Bladet, platsen där man skrivit eller själva skriften används som en metafor för minnet. Skulle det nu hända att du alldeles glömmer bort mig, kan jag alltid gardera mig med att skriva i din minnesbok, för när du läser inskrifter måste du ju komma ihåg mig.” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

“En väl fylld minnesbok tyder på ett brett socialt kontaktnät. [...] Inskrifterna som påminner om speciella tider och personer förknippade med dem, blir ibland ett slags retoriska farväl. Här tas farväl av barndomsvännerna eller skolkamraterna,

och samtidigt också av barndomen eller skoltiden. Minnesboken blir en del av en passagerit när en period av livet skall avslutas och dokumenteras (jfr Zola 1980: 185), för att nästa skall kunna inledas, som till exempel övergången från ett skolstadium till ett annat. I verserna om vänskap och minne finns ett stort mått av anspråkslöshet. [...] I minnesböckerna blir dock anspråkslösheten ofta till det motsatta. Det handlar om att vara den mest anspråkslösa och många gånger skryter, eller nästan tävlar, skribenter med sin anspråkslöshet. Slutligen finner vi i verserna den del av trofasthetsidealet som handlar om att vara fast i tron på Gud. I minnesböckerna finns det mängder av verser som beskriver vänskapen till Gud och påminner läsaren om hur viktigt det är att inte bara minnas sina vänner utan att framförallt minnas den bästa vännen av dem alla. Dessa verser bildar tillsammans en religiös kanon, en bild av hur den goda kvinnans religiösa ideal ser ut. Minnesböckernas gudsgestalt är framförallt den som leder människan genom livet. Han ser till att den lilla människan får ett gott liv, om inte nu så efter döden. Ett gott liv behöver inte vara farolöst och utan mödor, tvärtom kan det goda livet kantas med svårigheter och strider. Det goda livet är dock förbundet med vissa krav på människan själv. Dessa är framförallt trohet och tillit, men också förnöjsamhet, i vilket ingår ett gott humör även i motgång, fosterlandskärlek och kärlek till föräldrar och hem, plikt känsla, med arbete och flit, samt slutligen blygsamhet och anspråkslöshet. Alla dessa egenskaper eller tillgångar har i dessa verser riktats in på den andliga världen, men ser vi närmare på dem kan vi konstatera att samma ideal gäller i verserna som behandlar det jordiska livet. Trofastheten går som en röd tråd genom minnesböckerna. Du skall vara trogen dina vänner, din familj, din kommande make, ditt fosterland och din Gud. Det finns ett trofasthetsideal för den goda kvinnan att följa. Konstruktionen av den goda kvinnan är i minnesböckerna också en konstruktion av den trogna kvinnan.” (Blanka Henriksson i <https://docplayer.se/68269457-Var-trogen-i-allt-den-goda-kvinnan-som-konstruktion-i-svenska-och-finlandssvenska-minnesbocker-blanka-henriksson.html>; lesedato 08.01.20)

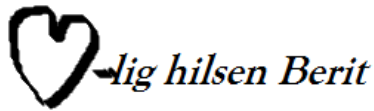
Ei 10 år gammel norsk jente skrev dette diktet, som roser innehaveren av minneboka og ønsker lykke i livet:

“Lykken kommer
lykken går
lykkelig er den
som Marit får.” (sitert fra Enerstvedt 1987 s. 21)

Skrift og dekorasjon smelter ofte sammen, f.eks. slik:

*l v
l e v
l*

Og slik:

“Et annet uttrykk som er satt sammen til et bilde-uttrykk, er ønsket om at den som eier boken skal “leve livet lykkelig”. Her er det ofte tegnet en stor L, og alle tre ordene er skrevet under hverandre inne i L’en.” (Enerstvedt 1987 s. 27)

“En niåring som i dag skal skrive i en venns minnebok, tar boken med seg hjem, anstrenger seg enormt for å finne et “fint” vers, og strever med å tegne eller lime inn et flott bilde. Det er helt vanlig at venninnene sammenlikner minnebøker og diskuterer hvilket minne som er finest. I flere av bøkene som er brukt som kilde her, har eieren til og med satt karakterer på hver side!” (Enerstvedt 1987 s. 30)

“Innholdet kan deles i tre: Først har vi vers som er egentlige *minner*: minner om barndom, ungdom og vennskap. Det andre er vers om religion og moral, det tredje om kjærlighet og ekteskap. Flettet inn i alle tre temaene er ønsket om at bokens eier må bli lykkelig.” (Enerstvedt 1987 s. 35) F.eks. slike lykkeønsker:

Lykke-kone,
lykke-mann,
lykke-liv i lykke-land.
Lykke på reisen begge to,
jeg kommer etter sa storke og lo.

“Et annet dikt kan vi følge ihvertfall fra 1898 og fram til i dag:

Min kjære Anna
vide du kan!
at jeg dig ønsker en smuk, liden mand,
en som er munter, livlig og kvik,
en som er udenfor allslags kritik.
En som av kjærlighet neppe kan sanse,
en som kan lett under tøffelen danse.
Haabende inden aaret er omme,
at jeg faar se ham komme.” (Enerstvedt 1987 s. 52)

Kjærlighetsvers kunne bli skrevet på en kodet måte, slik som dette følgende, brukt fra 1890-tallet til minst 1950:

“Les så at og
opp skal jeg du
og du er er
ned se din min” (Enerstvedt 1987 s. 53) Her skal de fire vertikale “linjene” leses sammenhengende loddrett (slik at det blir “Les opp og ned”), deretter neste linje loddrett på nytt osv.

“Det er forunderlig hvor mange måter det går an å ønske en venn lykke i livet, samtidig som en ber om å bli husket selv.” (Enerstvedt 1987 s. 57)

“Foreldre – som alltid får plass på de første bladene – skriver gjerne noen ord om hvor glad de er i barna sine, og forsøker å gi med et og annet fornuftig råd med ut i livet. Søsken som ofte får plass rett etter foreldrene, er overraskende høytidelige. Når vi vet hvor mye erting – både godmodig og mer ubehagelig – som foregår blant søsken, og vi ser de høytidelige versene, forstår vi at barn legger mye alvor i minnebokskrivningen. Lærerne skriver nesten alltid et så upersonlig vers at det kan brukes om og om igjen. Skolevennene holder seg stort sett også til upersonlige vers, og kopierer gjerne hverandre, slik at samme verset kan komme igjen flere ganger i samme bok. Det personlige uttrykket legges heller i dekorasjonene.” (Enerstvedt 1987 s. 64)

Eksempler på minnebok-dikt:

Når jeg intet dikt kan finne,
setter jeg mitt navn som minne.

Store klokker,
små ur.
... er både sint og sur.

Du er solens dronning,
like søt som honning,
Det synes ikke bare jeg,
men alle de som kjenner deg!

Se ingen over hodet,
den dag vil kanskje bli,
at nettopp den du overså,
blir den som står deg bi.

I alt du sier og alt du gjør,
ha arbeidsglede og godt humør.

Smil så til alle og alt som skjer,
da vil du utrette mye mer.

Hvis du møter en ku på din vei.
Så dra den i halen,
og hils den fra meg.

Som hvite svaner på livets bølge,
må hell og lykke deg alltid følge.

Roser er røde,
fioler er blå.
Druer er søte
og du like så.

Røde roser om deg gror.
Vet du hva jeg om deg tror?
Bedre jente finnes ei.
Det er det jeg tror om deg.

“ “Tre ord på snei, glem aldri meg”

“Min adresse er som før, opp en trapp og inn en dør”

“Når berg og dal oss skiller, og du meg ikke ser, så husk at det var tante, som disse linjer skrev”

“7+7 er fjorten, Frode står i porten”

Dette var 4 eksempler av det jeg husker fra min minnebok da jeg var barn”
(<http://www.dinside.no/guru/hva-husker-du-best-fra-minneboka-di>; lesedato 04.10.17). Andre oppgir dette som dikt brukt i minnebøker:

“Måtte lykken gro
som gresset bak do!

[...]

Jeg fant en blomst så blå
den skal du av meg få
jeg fant den på en vei
den het forglem-meg-ei

[...]

Når du blir gammel og sitter i kroken

Da blir det morsomt med minneboken.

Mammas jente/gutt,
pappas skatt,
hele husets apekatt

[...]

La meg sitte i ditt minne,
på en bitteliten pinne.

Fant frem min egen minnebok jeg nå. Fikk den da jeg var 5 år. Koselig å sitte å bla i den fillete boka...mimre mimre...

[...]

Når du går og plukker blomster,
plukk da også en til meg.
Når du teller dine venner,
glem da ei å telle meg.

Blant alle blomster i øst og vest
er du den blomsten jeg liker best.
Hvis blomsten visner og faller hen,
da har jeg mistet min beste venn.

[...]

Donald er en gøy fyr –
leser du hans eventyr?
Ja – det gjør du vel,
du som er så gøy selv.

[...]

Vær tro som gull og sterk som stål.
Da når du livets store mål!

V
LEV – på en karamell!
L

[...]

Med pudde i veska, og nesa i sky vandrer.... iby.

[...]

Jeg er ingen diktemaker,
men jeg liker brus og kaker.
Jeg er ingen Ole Bull,
derfor blir det bare tull.

[...]

XXX går i tredje klasse
og hun sitter på en kasse.
Foran henne sitter frøken,
hun er også med på spøken.

[...]

Når du blir gammel og ingen vil ha deg,
så sett deg på taket og la kråka ta deg.

[...]

(navn), (navn), hva finner du på?
Hopper i senga med treskoa på!

[...]

Når du engang på din vei
finner en forglemmegei,
så ta den opp og tenk på meg.

[...]

Jeg ønsker deg alt godt,
men ikke barn som Knoll og Tott.”
(forumside datert 2007; <http://www.klikk.no/forum/foreldre/topic/9558003-noen-som-har-minnevers-til-%C3%A5-skrive-i-minneb%C3%B8ker/>; lesedato 20.10.17)

“Minnebøkene er fulle av roser og forglemmegei. Stort andre blomster nevnes ikke. Når noen sier “minnebok”, vil de fleste mennesker riktignok si: “Har ikke det noe med roser og fioler å gjøre?” ” (Enerstvedt 1987 s. 59)

Julies blomsterkrans (fransk originaltittel *Guirlande de Julie*, 1641) er en slags illustrert diktsamling og minnebok overrakt til den unge franske kvinnen Julie-Lucine d’Angennes den 1. januar 1641. Innholdet er blant annet 62 madrigaler (en diktsjanger) skrevet av forskjellige diktere som tilhørte den litterære salongen til

Catherine de Vivonne, Julies mor. Tema for diktene er egenskaper ved forskjellige blomster. Det er allegoriske dikt for egenskaper ved Julie, og hver blomst blir dessuten en hyllest til hennes skjønnhet (Lanson og Tuffrau 1953 s. 171). Boka består av 29 sider av vellum (svært fint pergament), alle illustrert med en blomst og med kalligrafisk skrift. Julie giftet seg senere med han som i 1641 overrakte henne den ferdige minneboka, Charles de Sainte-Maure (senere greve Montausier). Boka kom i en trykt utgave i 1729 (Fontaine 1994 s. 27). Blant blomsterdiktene er “Tulipanen” (av Sainte-Maure), “Rosen” (av Malleville) og “Liljen” (av Martin). Noen forfattere skrev flere dikt i samlingen (Sourget 2006 s. 219). I tillegg til blomsterdiktene er det epigrammer og sonetter. Det finnes et maleri av Claude Deruet som viser Julie d’Angennes utkledd som Astrea i franskmannen Honoré d’Urfé hyrderoman *Astrea* (på fransk *L’Astrée*; publisert fra 1607). Bildet ble malt ca. 1635 (Quinsat 1990 s. 214).

“Blant overklassen på 1600- og 1700-tallet var personlige minnebøker, såkalte stambøker, en populær form for signatursamling.” (Sørensen 2009 s. 242) Også på 1800-tallet var det ikke uvanlig. Edvard Grieg hadde en “stambog” og i den skrev Ibsen diktet “I en komponists stambog” (“Orpheus slog med toner rene / ånd i vilddyr, ild i stene. // Stene har vort Norge nok af; / vilddyr har vi og en flok af. // Spil, så stenen spruder gnister! / Spil, så dyrehammen brister!”).

“I en leilighet på Stovner sitter Sigurd Syversen (93) og ser igjen den lille setningen som han skrev med løkkeskrift for alle disse årene siden. Det var en hilsen i minneboken til fangekameraten Joar Markali, 12 dager før de sammen skulle slippes ut fra Falkensee, en utekommando til konsentrasjonsleiren Sachsenhausen ved Berlin: “Et langt og lykkelig liv, – sammen med ei snill kone og flere unger, ønsker jeg deg Joar!” [...] Bokens eier. Joar Markali, 23 år gammel student fra Oslo, ba fangekamerater skrive i minneboken sin. [...] Noen ganger blir en minnebok til noe mer enn en alminnelig minnebok. Minneboken til Joar Markali, en ung student fra Lille Tøyen i Oslo, er et europeisk klenodium. “I denne boken ber jeg kameratene mine skrive noen ord som gir et kortfattet uttrykk for deres livsinnstilling, livsmål, livserfaring eller idealisme som karakteriserer dem – om ikke som de er – så som de ville være – og som kan gi andre litt lærdom,” skrev Markali i forordet. Og så har de skrevet og tegnet, politiske fanger og kamerater fra Norge, Danmark, Tyskland, Polen, Tsjekkoslovakia, Frankrike og andre land. Det er en vakker bok, med proffe kunstneriske bidrag fra to franske, to polske og en russisk tegner. Alt er gjort i februar og mars 1945, på en tid da det var klart for verden at Hitler og nazistene kom til å tape krigen. [...] de mer enn 200 politiske fangene som i februar 1943 ble brakt fra Grini til Sachsenhausen, og senere videre til utekommandoene Staaken og Falkensee. [...] Dagen før avmarsjen fra Falkensee sørget Markali for å grave ned boken sin i bakken, assistert av den tyske kommunisten og medfangen Gustav Buttgereit. [...] Buttgereit, tysk politisk fange, hjalp Markali med å grave minneboken og en sangbok ned i bakken. Etter krigen sørget han for å få den sendt til Norge. [...] Markali ble kjemiker og medarbeider ved Sentralinstituttet for industriell forskning. Han skulle også få både snill kone og

unger, som Syversen ønsket ham, før han døde i 1990.” (*A-magasinet* 8. mai 2015 s. 32, 34 og 36)

“I mange minnebøker fra perioden 1940 til 1945, ble dette verset skrevet om og om igjen: Kjemp for alt hva du har kjært, dø om så det gjelder. Da er livet ei så svært, døden ikke heller.” (Enerstvedt 1987 s. 42)

Kent Redekers og Barry Goldbergs *Jeg er Angela Anaconda* (på norsk 2001) ble presentert slik av forlaget Pax: “Angelas “minnebok” – en hemningsløs samling av stort og smått om venner og fiender i Tapwater Springs”.

Betegnelsen “minnebok” brukes av og til synonymt med “minrebok”, “selvbiografi” og lignende, bøker som skal vekke minner hos leseren. I en omtale av Svein Olav Bergs *Book’n-boken* (1999) (boka ble gitt ut med vedlagt cd-plate) skriver forlaget at det er en minnebok og at Jens Book-Jenssens slagere “skulle vekke minner hos noen og enhver”. Et annet eksempel er Siri Justers *Leif Juster 1910-1995: Minnebok til 100-årsjubileet* (2010). Jason Kings bok *Michael Jackson Treasures* (på norsk 2010) er en artist-minnebok av en spesiell kategori: “I likhet med tidligere oversatte bøker om Bob Dylan [som ikke var død i 2010], John Lennon og Elvis er dette rett og slett en minnebok; en praktutgave i storformat, krydret med fotos fra hele karrieren og ispedd en rekke klenodier, eller faksimiler av plakater, brev, presseskriv, billetter, postkort pluss et drøyt timelangt tv-portrett på dvd.” (*Dagbladet* 14. juni 2010 s. 34) Det kan også dreie seg om forfatterens egne minner, som i Sigrid Undsets *Lykkelige dager* (1942).

““Minnebok” har en ganske annen betydning i det sørlige Afrika enn i Norge. Minnebøkene er hiv-smittede foreldres verktøy for å fortelle barna om minnene fra sine egne liv. Hiv-smittede foreldre skriver ned rådene, hjelpen og historiene, slik at de fortsatt kan være en støtte for ungene når utfordringene kommer, og mamma og pappa ikke lenger er der. Rundt 15 millioner barn sør for Sahara har nå mistet foreldrene til aids. [...] Hiv-positive foreldre i Malawi har ikke medisiner slik at de kan holde viruset i sjakk. Men de har en penn og en kladdebok. Der skriver de ned minnene om seg selv til sine barn. [...] Daniel Mseteka setter seg ned i rommet hvor han pleier å skrive. Det er mørkt inne i den lille stuen, så han trekker krakken bort til det åpne vinduet. Det er midt på dagen, lyset faller inn på papiret. Han skriver gjerne på dagtid mens han har ungene rundt seg. Daniel kikker ut av vinduet. På den andre siden av gårdsplassen spiller Vitu fotball med en kamerat i solsteken. Anne og Eunice hopper strikk utenfor hønsehuset. Han bretter opp boken og setter pennen til papiret. “Jeg er så lei meg,” skriver han. Så langt har Daniel skrevet ni sider i boken. Han har skrevet i et halvår. Mest om seg selv, om hvor han vokste opp, om slektninger, eiendeler og hvor de nærmeste slektningene bor. Det er på tide å bli personlig. Først skal han skrive brev til Vitu, den ni år gamle sønnen som snart skal være familiens nye far og forsørger. Så følger brevene til de andre barna i tur og orden: Eunice (9), Anne (6) og Leni (8). Det blir ikke enkelt, men det

må gjøres. For han vil så gjerne at ungene skal huske ham.” (*Planposten* nr. 2 i 2006 s. 8 og 11)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>